

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

5-2024

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

B.Sh.Shermuhhammadov, B.S.Sharipova	
Bioetik bilim tushunchasining mazmun-mohiyati, uni shakllantirishning pedagogik zarurati.....	6
Sh.K.Xujamberdiyeva	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni insoniy fazilatlarini shakllantirishda badiiy asarlarning o'рни.....	11
M.B.Artikova, M.M.Mutallibjonov	
Talabalar kasbiy ma'naviyatini rivojlantirishning xorijiy tajribalar tadqiqi	16
M.M.Kaxarova, N.E.Yusupova	
Ingliz tili darslarida matn bilan ishlashda innovatsion texnologiyalardan foydalanish metodikasi ...	23
M.M.Yakubbayev	
Development of lingvocultural competence of students in the process of teaching german language.....	29
J.A.Yuldashev	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarini tayyorlash jarayoniga aksiologik yondashuvni joriy etishning metodik xususiyatlari.....	34
X.T.Nishonova	
Methods of developing students' lexical competence through comics in English lessons in elementary grades	38
Sh.M.Robilova	
O'quvchi-qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashning ijtimoiy-pedagogik modeli.....	43
U.S.Do'sanov	
Oliy o'quv yurti talabalariga jismoniy tarbiya tizimida sport-sog'lomlashtirish turizmi vositalarini qo'llash metodikasi.....	47
X.X.Umarov	
Влияние высокоинтенсивной тренировочной нагрузки на организм юных гимнастов	51
Д.К.Каримов	
Мониторинг эффективности корреляционной связи спортивной специализации от типов телосложения у юных акробатов	55
З.Г.Гаппаров	
Исследование новых технологий синхронизации движения в синхронном плавании	61
M.N.Nasritdinova	
Artpedagogika fanini o'qitish jarayonida bo'lajak pedagoglar badiiy-ijodiy kompetentligini rivojlantirish.....	67
M.G'Zaylobidinova	
Nodavlat ta'lim muassasalarida ta'lim oluvchilarning hayotiy ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik omillari, Xitoy tajribasi	72
D.K.Baydjanova	
Bo'lajak o'qituvchilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish mazmuni	78
I.A.Raxmonov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishni pedagogik muammosi.....	82

IQTISODIYOT

M.K.Abadov	
Possible consequences of the refusal to switch to a digital currency in Azerbaijan	85

FALSAFA

M.A.Mamatov	
So'fiylik – gumanistik ta'limot	90
Sh.O'.Ahrorova	
Jamiyat ma'naviy muhitida madaniyat va san'atning o'рни	98
D.Y.Qambarova	
O'zbekistonning yangi taraqqiyot bosqichida ijtimoiy munosabat mezonlari.....	102

UO'K: 37.082

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI
KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNI PEDAGOGIK MUAMMOSI****THE PEDAGOGICAL PROBLEM OF THE FORMATION OF LIFE SAFETY SKILLS IN
YOUNGER SCHOOLCHILDREN****ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ БЕЗОПАСНОСТИ
ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

Rahmonov Ismoiljon Alisher o'g'li
Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishda ta'lim jarayonidagi kuzatilayotgan pedagogik shart-sharoitlar haqida fikr yuritilgan, qolaversa, yutuqlari va kamchiliklari to'g'risida batafsil ma'lumotlar berilgan.

Abstract

This article examines the observed pedagogical conditions in the educational process in the formation of life safety skills in younger schoolchildren, and also provides detailed information about achievements and shortcomings.

Аннотация

В данной статье рассматриваются наблюдаемые педагогические условия в образовательном процессе при формировании навыков безопасности жизнедеятельности у младших школьников, а также дается подробная информация о достижениях и недостатках.

Kalit so'zlar: pedagogik tizim, hayotiy ko'nikmlari, pedagogik muammo.

Key words: pedagogical system, life skills, pedagogical problem.

Ключевые слова: педагогическая система, жизненные навыки, педагогическая проблема.

KIRISH

Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichi global miqyosdagi xavf-xatarlar bilan tavsiflanib kelinmoqda. Zamonaviy ta'limning eng muhim vazifalaridan biri o'quvchilarni xavfsiz hayot faoliyatiga tayyorlashdir. Hozirgi kunda har bir maktabda o'quv jarayonining ajralmas qismi hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni bo'lishi kerakligi haqida fikrlar takidlanib kelingan, ammo hozirgi vaqtda maktabda hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirish muammosini to'liq hal qilish imkoniyatiga ega emas.

Shu bilan birga, umumiy xavfsizlikka, xususan, yosh avlod xavfsizligiga extiyojlar ortib bormoqda, bu turli xil favqulodda vaziyatlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarini shikastlanishi va jabrlanishi kun sayin sezilarli tarzda ko'payib bormoqda. O'quvchilarda hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishda pedagogik muammosini hal qilishda barcha insonlar bir g'oya ostida birlashsagina o'z oldimizga qo'ygan maqsadga erishish mumkin bo'ladi. Masalan: oila, maktab, manfaatdor bo'limlar. Biroq, bu jarayonda maktabning o'rnini hali ham eng muhim, chunki maktab bilim beradi, uni tartibga soladi va tizimlashtiradi, insonda, aslida, butun umri davomida saqlab qoladigan ko'nikmalarni singdiradi. Yosh avlodni hayotiy xavfsizligi muammosi umummilliy muammoga aylandi, uni hal qilish yana maktab zimmasiga tushadi. Ta'limda ishtirok etuvchi barcha ijtimoiy institutlar, shu jumladan, shaxsiy xavfsizlik fazilatlarini tarbiyalashlari kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Shunday qilib, xorijlik olimlar o'z tadqiqotlarida hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishda pedagogik muammolar haqida batafsil to'xtalib o'tishgan. Ushbu hayot faoliyati xavfsizligi muammosining yechimlari V.D.ning asarlarida o'rganilgan. Mankova (2005), B.S. Mastryukova (2006), O.N. Rusaka (2003), K.R. Malayana (2003), N.G. Zanko (2003), ammo ular

PEDAGOGIKA

ushbu muammoning umumiy nazariy tahlilini taqdim etadilar. Hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirish va bu jarayonni takomillashtirishning pedagogik muammosi haqiqatda o'rganilmayapti.

Xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni bilan bog'liq ayrim masalalar xavfsiz xatti-harakatlarning turli usullarini ishlab chiqqan bir qator tadqiqotchilar tomonidan yoritilgan, shu jumladan, o'rta maktab o'quvchilari uchun V.M.Zaenchik, (2002) I.K.Toporov, (2001) va boshqalar. Biroq, o'zgaruvchan vaziyatni hisobga olgan holda, xavfsizlik ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonini uslubiy qo'llab-quvvatlash, o'quvchilar duch keladigan xavflarning o'sishini qondirish uchun doimiy takomillashtirishni talab qiladi.

Pedagogik tadqiqotlarda zamonaviy sharoitda shaxsni ijtimoiylashtirish masalalari muhokama qilinadi (G.M.Andreeva, V.V.Ignatova, A.V.Mudrik, L.V.Petrova, V.G.Ryndak, M.I.Shilova, O.A.Shusherina va boshqalar), ammo xavfsizlik madaniyatini shakllantirish muammolari emas edi. Ushbu tadqiqotlarda alohida yoritilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida hayot faoliyat xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishda, pedagogik fanlar va amaliy mashg'ulotlarni o'rni beqiyosdir. Hayot faoliyati xavfsizligi bo'yicha ta'limning asosiy xususiyatlarini ajratib ko'rsatamiz: o'quvchilar va xavfsizlik tashuvchisi bo'lgan o'qituvchi o'rtasidagi maxsus tashkil etilgan ijodiy shaxslararo muloqot jarayoni; o'quvchilarning faoliyati va shaxsiyatida xavfsizlik ko'nikmalarini takrorlash, o'quvchilarning xavf-xatarlarning oldini olish, shaxsan ularga xavfli hayot omillari yetkazadigan zararning oldini olish va kamaytirish, boshqa odamlarga va umuman jamiyatga zarar etkazish qobiliyatini rivojlantirish; bilim, ko'nikma, urf-odatlar, me'yorlar, qadriyatlarini o'zlashtirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, o'quvchilarning dunyoqarashi, intellektual, ma'naviy va psixologik tayyorgarligini xavfsiz hayot faoliyatiga takomillashtirish, oldindan aytib bo'lmaydigan (shu jumladan xavfli va ekstremal) harakatlarga tayyor shaxsni shakllantirishga hissa qo'shish. sharoitlar, doimiy o'zini-o'zi takomillashtirish va yangi imkoniyatlarni amalga oshirishga intilish. Ta'lim jarayonida o'quvchilar hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishda amalga oshirishlari kerak, buning natijasida ularning xulq-atvor imkoniyatlari rivojlanadi va shakllanadi: buzg'unchi xatti-harakatlar (o'z-o'zini yo'q qilish tendentsiyasi, qurbonlik, o'z joniga qasd qilish harakati va boshqalar); xavfsiz zararli va xavfli omillardan zararni oldini olish va kamaytirishga qaratilgan tayyorgarlik turli xil faoliyat turlarini o'z ichiga olgan ish jarayonida amalga oshiriladi. Keng ma'noda, xavfsizlik bo'yicha ta'lim - bu turli xil faoliyat turlariga (kognitiv, jismoniy, kommunikativ va boshqalar), turli xil ijtimoiy funktsiyalarni (fuqaro, ishlab chiqarish xodimi, iste'molchi va boshqalar) bajarishga tayyorlikni rivojlantirish jarayoni. har xil turdagi va bo'laklar xavfsizligi talabalari (g'oyaviy, axloqiy, estetik va boshqalar). Faoliyatning barcha turlari va hayot sohalari potentsial xavfli bo'lganligi sababli (yoki xavfli sharoitlarda amalga oshirilishi mumkin), har qanday muhim faoliyatni shakllantirish hayot xavfsizligiga tayyorgarlikning tarkibiy qismidir.

TAHLILLAR VA NATIJALAR

O'quvchilarda hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirish murakkab tizim bo'lib, u ta'limning tarkibiy qismi, elementi, bosqichi, vazifasi, maqsadi, mazmuni, shakli, vositalari, namunasi, printsipi, pedagogik sharti sifatida ishlaydi; Bundan tashqari, hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirish ham tarbiya, ham pedagogik jarayonning bir qismi bo'lishi mumkin (ajralmas qismi, vazifasi, jihati, jihati). Pedagogik hodisalarning eng keng doirasini qamrab oladigan, ta'lim va tarbiya amaliyotining o'ziga xos timsolini ifodalovchi pedagogik kategoriyalardan tahlilni davom ettirish uchun eng maqbuli "pedagogik jarayon" tushunchasidir.

Hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini o'rgatishning eng aniq, empirik ta'rifi pedagogik jarayonning bir bosqichidir. Umumlashtirishning eng yuqori darajasi - xavfsizlik ko'nikmalarini tarbiyalashni pedagogik printsip sifatida kontseptsiyalash. Pedagogikada aniqlangan ta'lim o'qitish belgilari va yuqorida tahlil qilingan xavfsizlik ko'nikmalarini singdirish xususiyatlariga asoslanib, biz o'quv jarayonida xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy xususiyatlarini shakllantiramiz. Ta'lim jarayonida xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirish maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar, oilaviy tarbiya va umuman o'quvchilarni ijtimoiylashtirish jarayoni bilan o'zaro bog'liqdir. Xavfsizlik ko'nikmalarini rivojlantirish tizimi o'quv jarayonida turli o'quv fanlarini o'qitishda xavfsizlik ko'nikmalarini uzatishning xususiy jarayonlarini o'z ichiga oladi.

XULOSA

Shuni xolsa qilishimisiz mumkiniki hayot faoliyati xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirish maqsadida tegishli psixologik-pedagogik yordamni amalga oshirgan holda xavfsiz ta'lim muhitini yaratishga erishish mumkin. Ushbu jarayonni amalga oshirishda o'quvchining favqulodda vaziyatlarda xavfsiz xatti-harakatlar subyektivi sifatida tavsiflovchi psixologik va pedagogik xususiyatlarini hisobga olish kerak.

O'quvchilarni rivojlanish nuqtai nazaridan, boshlang'ich sinf o'quvchisi yuqori darajadagi harakatchanlik, qiziquvchanlik, yangi, noma'lum narsalarni o'rganishga moyillik, har qanday muammoning yechimini o'zi topish zarurati va taklif qilingan yechimlarga o'zlari fikrlagan holda harakat qilish lozim. U turli xil moyillik, mustaqillik, doimiy energiya va o'z-o'zini tarbiyalashga moyilligi bilan ajralib turishi kerak. Har qanday ta'lim jarayonining asosiy tamoyillari yangi avlodning xavfsiz barqaror, o'quvchining har qanday, shu jumladan ekstremal vaziyatlarga moslashishini shakllantirishga asoslangan

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Havelock R. Ta'lim innovatsiyasi bo'yicha qo'llanma R. Havelock. - AQSh: Michigan universiteti, 1970. - 170 p.
2. Rossiyadagi baxtsiz hodisalar, falokatlar va tabiiy ofatlar, - M.: Finizdat, 1994. - 339 b.
3. Aydaraliev, A. A. Ekstremal sharoitlarda insonning moslashuvi. Darslik. A. A. Aydaraliev. - M.: Mir, 1991. - 143 b.
4. Akbashev, T. F. Maktab va universitetlarda hayot xavfsizligini o'qitish. Darslik. T. F. Akbashev. - M.: Ta'lim, 1995. - 223 b.
5. Alekseenko, V. A. Biosfera va hayot faoliyati: Darslik, universitetlar uchun qo'llanma V. A. Alekseenko. - M.: Logos, 2002. - 211 b.
6. Alferova, T. S. Omon qolish uchun yashang va yashash uchun omon qoling. Darslik. T. S. Alferova. - M.: Mega Net, 2000. - 247 p.
7. Antonyan, M. Terrorizm. Kriminologik va jinoiy -huquqiy tadqiqotlar. O'quv qollanma / M. Antonyan. - M.: Analgeya, 1998. - 318 p.